

1989–2009

Az átélt órák hitelével

A húsz évvel ezelőtti eseményeket idéző, évfordulós beszélgetés Lányi Szabolcs egyetemi tanárral

„1989. december 23-át, szombatot írtunk, és az ajtó előtt négyen álltak: régi barátom, diáktársam, a Kriterion és A Hét történész szerzője, Demény Lajos, a futólagosan ismert sportpszichológus, Tüdős István, Simon Kinga szentgyörgyi műtörténész férje és két, eddig sosem látott fiatal férfi: Verestóy Attila és Lányi Szabolcs, később tudtam meg, mindketten tudományos kutatók. Szabolcs fején turbánnak is beillő kötés.” Domokos Géza Esély címmel kiadott visszaemlékezéseinek első kötetében így írja le első találkozását az akkor 43 éves Lányi Szabolccsal, aki ma a Sapientia-egyetem professzora.

Széki Ferenc

A vegyész dr. Lányi 1989 júniusában még adjunktusként tevékenykedett a Bukaresti Műegyetemen, de néhány napra rá a belbiztonság fejére olvasta életének a szocialista magatartás szabályait megszegő bűnlajstromát, és eltávolították munkahelyéről. A hónapok óta munkanélküli egyetemi tanár tudomására jutott, hogy december 21-én majd mindenkit összehívtak a Nicolae Ceaușescu támogató fővárosi népgyűlésre. Történetünk innen kezdődik:

„Egy ideig nem mentem el, délben azonban hallottam, hogy valami érdekes történt, a gyűlésen részt vevők tüntetőkké váltak. A hír gyorsan terjedt, déli két-három óra körül értem az Egyetem tere, egy óra telhetett el az »erkélyjelenet« után, a tömeg még nem állt össze, inkább csoportosulásnak lehetett nevezni, de érződött, hogy valami történni fog. Az emberek nem tudták pontosan, miért vannak ott, de mivel olyan sokan voltunk, ez adott egyféle kiállást, bátorságot, mintha spontán módon kezdtek volna szerveződni. Csak egy gondom volt, úgy hallottam, itt maradunk éjszakáig, és nem volt rajtam felöltő, gyorsan hazaszaladtam, hogy vegyek fél egy dzsekit, úgy jöttem vissza. Sétálgattunk a Magherun az Intercontinentaltól a Piața Romanáig, céltalan volt a tömeg, ám egyszer csak hallottuk, hogy jönnek a tankok, és csakhamar meg is jelentek, nagy sebességgel átrohantak a Magherun, el is gázoltak néhány embert, majd elkezdtek gépfegyverezni. Iszonyatos érzés volt. Viszonylag pozitívan hangolt tömeg, mindenki csevegett, beszélgetett, mosolygott, nem volt elszánt a hangulat,

és egyszerre csak gépfegyverropogás törte meg mindent, lélekbe hatoló volt a kopogás. Azután szinte állandóvá vált a lövöldözés, a végén meg is lehetett szokni, annál inkább, mert nem a tömegbe, hanem a levegőbe lőttek. Én a Batișteinél, az Intercontinentalnál álltam, és a Piața Romana felől hallottuk a lövéseket. A tömeg kezdett tömörülni, és észrevetlenül alakult frontvonallá, a mellékutcákból zöld ruhás fegyveres katonák kezdtek beszivárogni, egy teljes harci alakulat, gépfegyverrel és pajzsokkal. Lassan kerítették el a tömeget, szinte észrevetlenül megtelt a levegő feszültséggel, a katonák ránk szegezték a fegyverüket, a tömeg szinte összeért a katonákkal, ők egyre csak szorítottak, hátrább és hátrább, amikor pedig megálltak, akkor vált igazán feszültté a hangulat. Én ott voltam az első sorokban, a körülállók próbáltam megőzni, hogy mutassunk békés képet a katonáknak, ülünk le a földre és tartjuk fel a kezünket. Az emberek megértették, hogy a szembenállást alakítsuk ilyenképpen át. Nem tudom, mennyi ideig tartott, az időt nem lehetett érezni, azután egyszerre csak felbomlott a viszonylagos egyensúly, tankok jöttek a Batișteiből, iszonyú torlódás támadt, én beestem egy bank kirakatába, és szembekerültem egy nagyon elegáns úriemberrel, aki valahol távolabb ült egy íróasztal mellett. Egymásra néztünk, szinte rá volt írva a homlokára, hogy szekus tábornok, ő megmozdult, én pedig gyorsan visszaugrottam az ablakból, nehogy lelőjjen. Rettenetesen megszéppentem, mert nem éreztem a tömeget a hátam mögött, gyorsan visszafutottam az Intercontinental oldalára, és innentől az események

egyre gyorsabban peregtek. Már besötétedett, a kisebb fegyverekből is lőttek, az első sorokból elhullott embereket szállítottak a hátsó sorokba, úgy hallottuk, elviszik őket a mentők. Este kilenc-tíz óra lehetett, amikor valamiféle barikádot szereltek egyesek, meggyújtottak valamilyen kocsi, de igazából senki nem értette, mi történik. Kétféle érzés kerített a hatalmába. Egyrészt féltem, mert láttam, hogy nem babra megy a játék, lelőtt fegyvertelen embereket vittek hordágyon, többen hazaindultak, és én is feltettem magamban, hogy haza kéne menni, de valami nem hagyott, éreztem, hogy súlyos pillanatok ezek, kell egy tanú és végig kell élni az egészet. A katonák lassan-lassan szorítottak hátra könnygázgránátokkal, szaladt ki amerre tudott, úgy tíz-tizenegy óra felé én a metró lejáratjába menekültem...”

Ott pedig, mintha a felszínen mi sem történt volna, jöttek mentek a vonatok, sőt, a több mint százfőnyi összehívott tömeget hangosbemondó biztosította, hogy ne idegeskedjenek, mert mindkét irányban lesznek még szerelvények. Csakhogy...

„Egyszerre csak azt láttam, hogy a felmenő lépcső két oldalán fegyveres, műanyag pajzsos alakok állnak, a megafonban megszólalt ugyanaz a hang, hogy mivel megváltozott a menetrend, mindenki induljon felfelé. Körülnézve láttam, hogy hátulról lapátokkal és fegyverekkel felszerelt katonák szorítanak felfelé, a hang továbbra is biztatott, hogy vágjunk, menjünk, nincs semmi gond. Elöttem egy fiú és egy lány megindult, a feléig jutottak el a sornak, és valami iszonyatos dolog történt. Azok a legények botok

Fotó: Horváth István

kal rájuk vetették magukat, agyba-főbe verték, amíg csak össze nem estek. Hátulról ütésekké már mindenkit szorítottak felfelé, és futni kellett fel a lépcsőn, a két oldalról záporozó furkósbotok között. Mire kiértem, a tér már üres volt és jó érzés támadt bennem, hogy most már haza. Szaladtam az egyetem felé, de a néhány ott lézengő civil alak közül az egyik elbotlasztott, és néhány másodperc alatt ötneháttal voltam rajtam, úgy ütöttek-verték. Azután ketten megfogtak és egy ember-rakásra dobtak, ahol voltak még vagy húszan. Ebből a csomagból azután valamilyen dubába kerültem, vittek valamire a városon keresztül. Amikor megérkezünk, mindenki a saját lábán kellett beszaladjon a rendőrök sorfala között, és azok is gumibottal ütöttek-verték. Bevittek egy terembe, ahol már vagy százan lehettek és megparancsolták, hogy ülünk törökülésben és hallgassunk, aki nem így tett, kapott még egyet...”

Félórás hallgatás után egy munkásnő megszólalt, hogy nem tudja, miért hozták ide, hazafelé tartott a metróval és leszedték a járműről. A bukaresti Dinamo sportklub egyik jól ismert ökölvívója ugyanezt állította, jegyzőkönyvfelvétel után mindkettőjüket elengedték. Dr. Lányi is arra gondolt, hogy hasonlóképpen menekülhet. Egyetemi tanár – mondta –, a Berceni-ből érkezett és éppen átszállni készült az egyetemi megállóhoz. Jegyzőkönyv kiállítása után huligánnak nevezték, de összeverve, véresen elengedték. Mindez azonban csak a történetek első felvonása...

„Nem tudtam, hol vagyok, és visszatértem, kérdezzem meg ezt. A Katonai Akadémia alatt, mondták, és gyalog elindultam hazafelé. A Tűzoltótoronynál laktam, át kellett mennem a városon. Mentem az úton, jött egy taxi mögöttem, ötödiknek felvettek engem is, zenész cigányok ültek benne, megyünk felfelé az akkori 6 Martié-n, boldog voltam, de nem tartott sokáig, mert a

szeku kis utcája mellett megállították a taxit, leigazoltatták a sofőrt és az utasokat, benéztek, én ki vagyok, csupa vér voltam, nem hallgattak a metrós sztorira, bevittek a szeku főhadiszállására, ott immár harmadszor megverték. Adott pillanatban egy magasrangú tiszt jött arafelé, elmondtam, milyen pechem volt a metróval, tíz perc múlva azt mondta, mehetek haza. Nekiindultam a Victoriei-nek az Eforián keresztül, megint rendőrt, megint sípszó, visszarohtam a szekuhoz, ott kerestem menedéket, mert engem minden sarkon megvernek. Azt mondta a tiszt, van egy kollégája, a Moșiloron van dolga, hazavisz. Átmentünk a Bălcescun, gyalog mentünk és közben beszélgettünk, láttam, ahogyan habbal mossák az utcákat és a nagy sugárutat, már éjjel egy óra volt, átvitt a Bălcescun, innen bajom nem lehet, mehetek egyedül haza, mondta...”

Folytatása a 2. oldalon

Virtuális a közép-európaiság?

Interjú Rév Istvánval, a budapesti Közép-Európai Tudományegyetem (CEU) professzorával

Salamon Márton László

► Felfedezték-e újra a kommunista rezsimek bukása óta eltelt húsz évben a magyarok, szlovákok, csehek, lengyelek, románok, horvátok a sokat hangoztatott közép-európai identitást?

– Én azt hiszem, hogy a közép-európai identitás mindig is egy igen furcsa képződmény volt, amely a térség népességének egy elég jól körülhatárolható csoportját jellemezte. Közép-Európa sohasem volt egy valóságos, megragadható politikai-földrajzi, akár kulturális egység, hanem mindig a képzelet szülötje volt. Ennek a képzeletbeli régióknak a megszületése az első világháború idejére tehető, amikor Németországban egészen más okoknál fogva kitalálták a Mitteleuropa fogalmát. Ami ebből igazán érdekes lehet a mi számunkra, az az, hogy a fogalom szülőatyjai olyan értelmiségiek, akiknek nagy része emigrációba kényszerült Európa közepéről – Angliába, az Egyesült Államokba, vagy akár a világ igen távoli tájaira is –, mint amilyen a filozófus Karl Popper vagy a művészettörténész Ernst Gombrich, a pszichoanalitikus iskolának fontos figurái, bécsi közgazdászok és így tovább. Olyan emberekről van szó, akik az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlása

után, ennek az elképzelt Közép-Európának az összeomlása után emigrációból úgy emlékeztek vissza, hogy létezett egy olyan kulturális-politikai egység, amely nagy megértéssel viseltetett a különböző etnikumú, kultúrájú csoportok iránt, lehetővé téve azt, hogy kivirágozzék egy többnyelvű, sokféle gyökerű kultúra ebben a térségben. De ez már csak egy viszszamenőleges elképzelés volt. És nem véletlen, hogy valamikor a hetvenes évek második felében, a nyolcvanas évek elején ezt a Közép-Európát értelmiségiek – és megint elsősorban olyan értelmiségiek, akik emigrációba kényszerültek – újraértelmezték. Ilyenek voltak Milan Kundera, Konrád György, Szűcs Jenő, Vacláv Havel elképzelései Közép-Európáról, a toleráns, nyitott, a nyugati és keleti kultúra értékeit egyaránt befogadni képes értelmiségnek a képzeletbeli lakhelyéről.

► Mi történt 1989 után Közép-Kelet-Európában?

– 1989 decemberében azt hittük, hogy most itt a nagy alkalom új lapot nyitni a magyar–román viszonylatban. Akkor a magyarok hatalmas empátiával szemlélték a televízióban a Romániában zajló eseményeket, december 22-e után megindultak a segélyszállítmányok, és akkor megint sokan úgy hitték,

hogy na, most eljött ennek a Közép-Európának az ideje. De nem ez történt, hanem az, hogy mindegyik ország igyekezett bebizonyítani a másikkal szemben magának, Európának, a világnak, hogy ő jobb, mint a másik. Hogy a magyarok jobbak a románoknál, a csehek a szlovákoknál, hogy a lengyelek nagyobbak, mint a többi volt kommunista ország, hogy az egyik ország érettebb a NATO-tagságra, mint a másik,

ország északabbra van, mint Horvátország, Csehország nyugatabbra van, mint Magyarország. És egy pillanat alatt annak minden esélye, hogy megteremtődjék legalább eszmeileg ennek a Közép-Európának a lehetősége, szertefoszlott.

► Miért robbantak ki újra az etnikai feszültségek ebben a régióban?

– Ez sok mindenre visszavezethető. Ezek az országok,

magukat az áldozat szerepében, és sokkal könnyebben hárítják másokra a felelősséget. Sokkal könnyebb azt mondani Magyarországon, hogy minden szörnyűségért, ami itt történt, a nyugati hatalmak a felelősek. Lehet azt mondani, hogy mi nem vagyunk felelősek azért, ami a második világháborúban történt, hanem a németek – illetve azért, ami 1945 után történt, a szovjetek. Sokkal könnyebb ezt mondani, mint azt, hogy Eichmann mindössze két-három száz német szakértővel érkezett Magyarországra, és kétszáz ember nem tudott volna ötven nap alatt több mint négyszázezer zsidót deportálni a magyar igazgatás több tízezer tagjának aktív közreműködése nélkül. Sokkal egyszerűbb azt mondani, hogy mindezt a németek csinálták, vagy a szovjetek csinálták, vagy hogy a románok bejöttek Magyarországra 1919 után, és nekünk mennyit kellett szenvednünk. Mindez sokkal könnyebb, mint magunkba nézni és elmondani, hogyan éltek a románok a magyar uralom alatt, és mi történt Észak-Erdélyben, amikor Magyarország újra bevonult. Sokkal egyszerűbb magunkból mártírt csinálni.

köze arra, hogy az elmúlt húsz év során újjászületett etnikai konfliktusokat kioltsa?

– Most úgy tűnik, hogy nincs. Amikor ezek az országok csatlakozni kívántak az Európai Unióhoz és a NATO-hoz, megpróbáltak többé-kevésbé eleget tenni azoknak a feltételeknek, amelyeket velük szemben támasztottak a nemzetközi szervezetek. Azonban amint a csatlakozás megtörtént, minden ilyen folyamat leállt. Itt van például a magyar–szlovák viszony, amely az utóbbi időben nagyon megromlott, de mindhiába uniós tag mind a két ország, az Európai Unió nagyon kevés jelét adta annak, hogy rendezni szeretné a köztük lévő vitákat. Gondolom, ugyanez lenne a helyzet Románia és Magyarország viszonylatában is, illetve a nemzeti kisebbségek tekintetében. Ilyen kisebbségek nemcsak az újonnan csatlakozott országokban léteznek, hanem a régi tagállamokban is, mint például Spanyolországban. Vagy éppenséggel Belgiumban, amelynek fővárosában székelnek maguk az uniós intézmények is, és az EU még ott sem avatkozik be...

(Megjelent a Foreign Policy Romaniaia 2009. november–decemberi számában.)

Fotó: MTI

hogy az egyik előbb csatlakozhat az Európai Unióhoz, mint a másik, hogy Magyar-

amelyek elnyomás, belső diktatúra szorításában éltek, sokkal könnyebben látják

► Van-e az Európai Uniónak vagy a NATO-nak esz-

Az átélt órák hitelével

Folytatás az 1. oldalról

De nem a próféta szólt belőle. A Hristo Botev utcában dr. Lányit megint elkapták a katonák, puskatussal tuszkolták be egy másik dubába és többbedmagával elvitték egy rendőrsre.

„A szolgálatos tisztnek elkezdtem mondani ugyanazt a mesémet, de végig sem hallgatta, hanem azonnal bekevert nekem kettőt, utána már nem tudom, hogyan kerültem megint egy nagy dubába, sokadmagammal vittek, lent feküdtem, a fentiek panaszkodtak, hogy nincs levegő, lent volt, sokat mentünk és arra gondoltam, szegény zsidók a marhavagonokban is csak sejtéseikből találhatták ki, hogy merre járhatnak. Egyszer valahol megálltunk egy kaszárnyában, egy újabb csapathoz csatoltak, egy nagy gyűlésterembe vezettek, fejünket lehajtva kellett ülni, nem szabadott felnézni, kérdezni. Egyszer csak felállítottak, és hallottam, hogy hátulról jön a hang, az emberek hulltak össze a verés alatt, de hozzám már nem értek el, kifáradtak. Majd a fal mellé állítottak,

és pórázon tartott farkaskutyákkal jelentek meg, egyikünkre-másikunkra ráuszították azokat...”

Újabb rabszállító kocsik követtek, újabb ismeretlen rendeltetési helyre...

„Amikor kiszálltunk, egy furcsa középkori várat láttam, kiderült, hogy a jilvai börtön, betértek a cellákba, hatvanan voltunk egy cellában. Hajnali három-négy óra lehetett, felmásztam egy ágyba és átgondoltam a helyzetemet. Az első kép, ami az agyamban volt, az Intercontinentalnál történtek és az utca mosása. A kettő összevetve azt sugallta, hogy veszítettünk, megtisztították a terepet az olyan rebellesektől, mint mi. Ebben benne volt a saját legyőzetéseim érzése is. Lelkiileg teljesen kiborított, hogy vesztésként kellett elkönyvelnem a helyzetemet, mondhatni, nulla remény nyel voltam feltöltve. Dél előtt tizenegy-tizenkettő felé bejött egy tiszt, azt mondta, semmi pánik, kiengednek. Azt hittem, visznek kivégezni, el is búcsúztam egy kis politechnikás diák társamtól, lediktáltam a telefonszá-

mom, hívja majd fel a feleségem...”

Azután egy zsákban behozták a személyiüket, mindenki kereshette a magáét és valamennyiünket kitereltek az udvarra, mondván: szabadok.

„Nem jött, hogy elhiggyem, olyan katartikus érzés vett rajtam erőt, hogy csak bögtém és bögtém, félfülle hallottam, hogy »a

fugit Ceaușescu», és a börtön igazgatója olyan kedves volt, hogy Bukarest széléig elvittek rabszállító kocsival. Onnan megindultam gyalog, és egy adott ponton egy zászlós emberrekel teli Dacia felvett, mondták, hogy mennek tüntetni a tévéhez. A Dacia egyik utasát megkér-

tem, telefonáljon a feleségemnek, hogy élek. Elképzelttem, a tévében elmondom, hogy a magyarok is ott voltak, de három óra alatt nem akadt idő, hogy megtegyem. Este mentem haza, és fogtam Verestóyt, hogy menjünk Demény Lajoshoz, ő tudja, mi a teendő. Lajos bátyám tényleg fel volt készülve – a Romániai Magyar Demokrata Szövetség Kialtványával, hogy ezt kell megvalósítani. Szervezkedni kell, mondtuk, és kitaláltuk, hogy Domokos Géza az, akinek pozitív szerepe volt a Csau-korban, amit a Kriterionnal művelt, harci tetteik is beillett abban a rendszerben, és így jelentünk meg az ajtójában...”

„Mink – így, udvarhelyiesen: mink – azért jöttünk, hogy megbeszéljünk egy nyilatkozatot... – kezdte Verestóy Attila. – Kialtványt! – helyesbített a turbános Lányi. Demény tanár úr elmosolyodott, és zsebéből előhúzta az RMDSZ 1989. december 25-i keltezéssel közismertté vált kialtványának első fogalmazványát.”

(Domokos Géza: Esély, I. kötet)

Mircea Dinescu

Elégia

A Hidegháború idején, párhuzamos világunkban, mint két szerelmes ifjú, elveszett magányunkban a vasúti síneken egyensúlyoztunk
Találkoztunk volna
a fizika törvényeinek szellemében
a végtelenben,
de nem találkoztunk, nem találkoztunk soha!

A Hollywoodból Szolyva Visóig ingázók vonatában
követtelek volna, kommunista-jelző készülékkel táskámban,
én, párttag, te párt-szimpatizáns keverék.
Észbontó szerelmünkről az akkor fejés, „derék” Popescu-Atyaúrsten írt volna a Scânteiiában.

Amikor harisnyatartódból elővetted volna
a whiskys üveget,
én hajtottam volna be rajtad a tagsági díjat,
nem mások,
az építőtelepen elkövetett kihágásokról beszéltem volna neked,
amíg azt suttogtad volna: kákája kihágások?

Micsoda égés,
Micsoda vergődés,
Micsoda érzés.
Minket szürke korszakunk különálló lapjaira ragasztottak
akik ahhoz ragaszkodtak,
ne lehessenek egy alapszervezetben elvtárs
Marilyn Monroe elvtársnővel tagtárs.

(Váli Éva fordítása – forrás: Böröndnyi ország Pallas-Akadémia, 2009)

Megváltó karácsony

Nem sokkal a rendszerváltást követően, 1990 télutóján Gazda József izgalmas kéziratot hozott a Romániai Magyar Szóhoz: erdélyi magyar túlélők emlékezeit az 1989. decemberi sorsfordító eseményekre, különös tekintettel Temesvárra. Az azon melegében készített társadalmi közéletkép, amely részleteiben aztán megjelent a napilapban is, a maga frissességében őrizi ma is azokat az emlékeket, amelyek hiteles krónikáját adják a húsz évvel ezelőtti történéseknek. A szerző engedélyével, mementóként adjuk közre az évfordulón a könyv (Megváltó karácsony. Aura Kiadó, Budapest, 1990) Tökés László általi ajánlásának részleteit és egyik fejezetének jellemzőbb passzusait. (Cs. G.)

Tökés László:
Heródes nótája

Máté 2,3: „...ezt hallván, megháborodék...”

Heródes nem akart hinni a fülének, amikor több napi sugdosódás, palotai lőtás-futás, zavart udvaroncok köntörfalazása nyomán, végre tudomására jutott a bethlehemi karácsonyi megmozdulások híre. Ezt hallván,

megháborodék. Nem úgy, mint országa sorsáért aggódó uralkodó vagy a nép haragjától megrettenő zsarnok, hanem mint dicsősége mániájában kellemetlenül megzavart fantaszta. Eladdig csendes elmeháborodása, mint vihar felkorbácsolta állóviz, dühödött háborgásba csapott át. Nem érzékelte az uralmat fenyegető veszélyt, csöppet sem félt, hanem csak dühöngött. Féltelen haragja nem

Ennek a temesvári templomnak az oldalára írták fel: **Éljen Tökés László!** – írta Horváth Ernő riportképe alá, amelyet 1989 karácsonya után készített Temesváron

sokáig kereste tárgyát, és egyáltalán nem valós célpontját kereste.

Először is kiöntötte dühét közvetlen környezetére. Lefasisztázta minisztereit.

Kikergette az udvart. Felpofozta a palotaórség parancsnokát. Kirúgta a csilapítására érkezett társulakodó-nejét. Bezúzta a trónterem ablakait és tükeit.

Tomboló dühe nem ismert határt.

Az első roham csilapodtán józan intézkedésekre szánta el magát.

Elcsapta a kormányt. Nyilvánosságra hozta a titkosrendőrséget. Elrendelte Bethlehemnek és környékének az eltörlését. Helyette atombiztos, föld alatti csodaváros építését irányozta elő. Felszámolta kincstári jószágai büszkeségét, a békegalamb-tenyészetet. A galambokat levágatta.

Az egész országban kötelezően bevezette a szakadatlan tapsot, amely csak kivételesen, a hurrazás és ováció idején szünetelhet.

Országos méretű arcképet formázó rendbe szervezte népét, uniformizált és kiabáló színű ruhákba bújtatta

egyedeit, korra, nemre és nemzetiségre való tekintet nélkül. – Ezen intézkedéseivel az angyalok énekét, a szentképek egyeduralmát és a polgári individualizmus erejét kívánta letörni.

Máté 2,3: „...és vele együtt az egész Jeruzsálem”

Alkonyat táján eszeveszett táncba kezdett az egész Udvar. A csillárokig ért a tánclepésre rángó, egzaltált jókedv, egyetlen örjögő báli forgatag árja nyaldosta a Király fenséges lábait. (...)

Heródes transzba esett. Többet nem tért magához, és most már így uralkodott mindvégiglen. Országát egyetlen körötte keringő körtánc.

1990. február 12.

Gazda József

Hamu alatt parázsló csend

(A forradalom negyedik napja, 1989. december 18-a, hétfő)

Temesvár – **CsGy:** Hát ez az éjszaka iszonyatos volt. A 3 és fél éves kicsi unokámat a leányom és a feleségem bevitték a fürdőszobába, és ott énekeltek neki, hogy ne hallja ezt a pokoli zajt! Sírt, zokogott magából kikelve és csak így tudták megnyugtani. A tömbházakban lótték be az ablakokat, lótték meg – bent az otthonukban – a férfiakat, asszonyokat és gyermekeket. Autóval száguldó szekuritációs lövöldöztek, lótték az utcákon még fel-feltűnő emberekre, lótték az épületekre. Az emberek az ablakokból ordítottak, üvöltöttek, hogy ne lőjete, állatok! Hát emberek vagyunk! Ne lőjete! Hát mire lőtök? Ne lövöldözzetek! Egyszer egy állati üvöltést hallottam, itt, ahol egy fiatalasszonyt, egy 18 éves fiatalasszonyt lótték le ezek az autóval száguldó figurák. S ez így zajlott egészen éjjel 2-ig. Utána az ösztűz, ez a szopora tüzelés valamelyest megszűnt és ekkor éjszaka iszonyatos vihar keletkezett. Dörgött, villámlott, valóságos nyári vihar zúdult a meggyötört városra, egész éjjel esett attól kezdve, és mindent elmosott. (...)

TZ: Négy óra körül bújtam ki az ágyból, s gondolkodtam, most mit tegyek. Ha civil ruhába öltözöm, meglát egy szekurista, s megölhet. Ha a katonaruhámat veszem fel, tankos lévén számíthatok a népharagra. Honnan tudnák az emberek, hogy én nem voltam ott tegnap azok között, akik a legnagyobb mérsárlásokat végezték a város utcáin. Arra számítottam, sebesülteket látok, vagy valami nyomát annak, hogy a városon végigseper egy forradalom! Teljes csend volt, az üzletek ablakai betörték, s néhány ember álldo-

gált. Valaki megkérdezte, vajon járnak-e a vonatok? Eljuttattam a villamosig, a 6-os és 8-as találkozóhelyéig, láttam, hogy ott is csend van, villamos nincs. (...)

MZ: Délélt volt, szikrázó napsütés, nagyon szép idő, és az tűnt fel, hogy az emberek nem beszélnek egymással. A gondolatainkban olvastam. Tudták, hogy mi történt. Nem úgy, amikor az emberek megbeszélnek az elmúlt eseményeket, hanem amikor nem beszélnek meg az elmúlt eseményeket. Érezhe-

nes cselekedetet követett el, beszervezték – tehát az idegen erők szervezték be! – a város lumpen elemeit, napszamosokat, ide-oda lógó embereket, hogy tönkretegyék a mi városunkat. És hogy nem tűrhetünk ilyesmit, és hogy föl kell lépünk...

TG: Egyedül feküdtem a diákkóthozban az ágyamon, amikor bejött a szekus. Bocsáss meg, hogy zavarlak! Hogy minél hamarabb menjünk haza, két órákor bezárják a diákkóthozokat. Tudjá-

rangjukat, az egyik szekus-, a másik rendőregyenruhát viselt. S az ajtóban ott állt egy idősebb harmadik, az vezette az autójukat. A rangosabbak elmentek megkeresni két saját halottjukat a hidegházban, s azalatt a kórház körülbelül 60 alkalmazottja körülvette a hallban maradt szekust, s vádolták azért a bestiális lövöldözésért, amit véghezvittek. Ő azzal igazolta az eljárást, hogy parancsot kaptak a tüntetés feloszlatására. Erre mi: *A pizzaszám ember és a két éves gyermek nem le-*

Egy tank tetején állók és nézem a kétezernyi ünneplő embert. Mikor meghallottuk, hogy kivégezték Ceausescuékát, rohantunk a térre...

tó volt, hogy mindenki tud mindent.

BFV: Hétfőn a munkahelyekről sokfelől hallottam, az igazgató összehívta az embereket, s úgymond feldolgozta azt az anyagot, amit a felső pártvezetéstől kapott, amit úgy állított be, mint az igazságot. Közlöm veletek, hogy mi történt tulajdonképpen, mert ugye szóbeszédet én is hallottam, ti is hallottatok, de Máté elvtárs megmondta nekünk pontosan, hogy idegen erők Tökés Lászlón keresztül, aki már több államelle-

tek meg, ez egy vallásos tüntetés volt!

BFV: Furcsa, hogy milyen összefüggésben volt mindezzel a másik közlés, az, hogy szükségállapot van, nem szabad több mint három személyneg együtt lenni az utcán, és hogy azt a szót, hogy „libertate”, nem szabad kiejteni. Ez szinte kabarészerűnek tűnt volna, ha nem lett volna olyan szomorú. (...)

PMM: Fél öt fele reggel megjelent a kórház halljában – a sürgősségen – két tiszt, nem tudnám megmondani a

hetek a tüntetők között! Pizzaszámában nem tüntetnek az emberek! Attól tartottam, hogy meglincselik ezt a kintmaradt szekust. Időközben visszajöttek a rangidősek is, s gúnyos hangon mondta egyikük – beállva a hall közepébe: *Én nem küldöm a családomat holnap dolgozni, és azt tanácsolom, önök se tegyék, mert holnap is és holnapután is és ezután mindig löni fogunk mindenre, ami mozog. A teremben felháborodott hangok kérdezték: Nem gondolják, hogy ezért egyszer felelni fognak?*

Hogy engedhetik ezt meg maguknak? Erre az ajtóból ugyanazzal a gúnyos mosollyal visszafordult és azt mondta: *Jó estét!* Később két civil érkezett, a betegek névsorát akarták a regiszterekből, és a halottakét is. A regisztereket megnézték, aztán el is tűntek. (...)

HoP: A professzorunk beosztott dolgozni a múltokbe. Egy darabig segítettem, aztán lementem a hidegházba, nézzem meg, mi van ott. Hátul mentem be, tele volt halottakkal. Nem tudom pontosan, hányan lehettek, mindenesetre nem volt kevesebb száznál, s nem volt több kétszáznál. De nem láthattam az egészet, mert egy fehérköpenyes alak – nem tudom, ki volt – megkérdezett, hogy mit keresek ott, és rámszólt, hogy menjek el! Mindenféle embert láttam ott, öregeket, fiatalokat, nőket, férfiakat, kicsiket, nagyokat. Azokat, akiket meglóttak, azzal a céllal lótték meg, hogy meghaljanak. Nagyon rövid ideig lótték a lábakra, azután a törzs felső részére. Figyeltem a golyók becsapódási helyét az üzleteken, a falakon; épp fejmagasságban voltak, tehát ölni akartak! (...)

UCs: A betegeket a szekuritaté emberei vattalóra akarták fogni, és az orvosok magyarázták meg nekik, mit hazudjanak, egyik se mondta meg, hogy a tüntetők közül lótték ki őket, mert abban a pillanatban elvitték volna. A gyermekeket, akik annyira őszinték voltak, hogy nem lehetett bízni bennük, azokat bevitték a sürgősségre, s valami injekcióval elkábították. (...)

FP: Körülbelül fele a celánknak egyetemistákkal volt tele, egyetemista lányokkal, volt öt kiskorú is, s volt egy fogorvosnő meg a lánya. Ahogy azok viselkedtek, abból erőt tudtam meríteni.

Tudtam, hogy ő az élete közepén van, s ugyanolyan helyzetbe került, mint én, márhogy börtönben van, s neki sokkal nagyobb nehézségei lesznek utána, mint nekem. Mind mondtam magamban, ha ő kibírja, akkor én is kibírom. (...)

CsőA: A munkahelyen hétfőn már tudták, hogy le vagyunk tartóztatva, s úgy állították be, hogy huligánok és betörők vagyunk. (...)

EL: Folytatódott a tüntetés, mert az nem állt meg. De már nem a pap mellett tüntettek. Gyertek velünk! Ceausescu disznó, exportálni való! – ilyesmik hallatszóttak, ezt már nem lehetett megállítani. Felháborodtak az emberek. Egyáltalán miért lótték? Hiszen ők nem akart bántottak senkit. Nem akart senki sem dolgozni. Az ELBA gyárban sztrájkoltak. Egyesek benmaradtak a gyárban, mások kimentek az utcára. (...)

CsGy: Így most úgy tűnik, viszonylag csendes nap volt a hétfői. De hamu alatt parázsló volt ez a csend!

RI: Arra gondoltam, ha ennyien haltak meg, ennyi sebesült van, ez már lehetetlen, hogy az országban meg ne induljon valami...

(Névjegyzék: **BFV** – Borbély Imréné Fischer Viktória, 1952; **CsGy** – Cseresnyés Gyula, Alsósófalva, 1931; **CsőA** – Csőke Attila, Temesvár, 1956; **EL** – Egeressy László, Margitta, 1927; **FP** – Fekete Paula, Arad, 1968; **HoP** – Horváth Péter, Bukarest, 1972; **MZ** – id. Makai Zoltán, Nagyvárad, 1936; **PMM** – Piscut Mészáros Magda, Temesvár, 1951; **RI** – Rencsik István, Nagyvárad, 1968; **TG** – Toók Gábor, Marosvásárhely, 1968; **TZ** – Tóth Zénó, Temesvár, 1967; **UCs** – Ungor Csaba, Temesvár, 1950.)

Véres történelem

A román forradalom és Magyarország, 1989.

Az alábbiakban közöljük Kárpáti Ferenc volt magyar honvédelmi miniszter emlékezésének főbb részleteit a budapesti História című folyóirat 2000/4. számából.

Az 1980-as évek második felében a szomszédos Romániában egyre gorombább intézkedésekkel igyekeztek elfojtani a lakosság körében megnyilvánuló elégedetlenséget. Az 1987. november 15-i brassói munkástömegtiltás megrojtása ezt már világosan megmutatta. A belső feszültségek ellensúlyozására hihetetlen mértékben fokozták a magyarság elleni uszítót, nacionalista propagandát s a romániai magyar nemzetiséggel szembeni drasztikus megkülönböztető lépéseket. A „homogén Románia” tervének megvalósításaként hirdették meg mintegy nyolcezer falu lerombolását, köztük nagy számban erdélyi magyar települések megsemmisítését. [...]

A romániai „településrendezési tervek” elleni magyarországi tiltakozó megmozdulásokat ürtügyül felhasználva 1988. június 28-án, 48 óra határidőt adva, bezárták a kolozsvári magyar konzulátust, a bukaresti Magyar Kulturális Központot, és az ott szolgálatot teljesítő diplomatákat kiutasították Románia területéről. Egyre több magyar nemzetiségű család nem tudta elviselni a velük szembeni hisztériát, alapvető emberi jogaik durva megsértését, s tömegesen hagyták el lakóhelyüket. [...]

Munkatársaimmal arra a következtetésre jutottunk, hogy a Ceaușescu-klán – hatalmának megőrzése érdekében – kalandor lépésekre szánhatja el magát, s nincs kizárva, hogy valamilyen durva, provokatív lépést tegyen Magyarországgal szemben. Elsődleges feladatunknak tekintettük, hogy folya-

matos, naprakész tájékozottsággal rendelkezünk a román hadsereg tevékenységéről, mozgásáról. [...]

Temesvár, 1989. december 17.

A forradalom Temesváron vette kezdetét. 1989. november 28-án a városi törvényszék koholt vádak alapján olyan döntést hozott, hogy Tőkés László református lelkésznek és családjának záros határidőn belül el kell hagynia gyülekezetét, templomát, városát, s fellebbezésnek sem adott lehetőséget.

A hatóságok azonban elszámították magukat, nem gondoltak a magyar és a román lakosok tömeges és elszánt tiltakozására. [...]

Kérdésemre, hogy mi

nek. Ezek után ő tette fel nekem a kérdést: igazak-e azok a hírek, hogy magyarországi szervezetek toborzást folytatnak a hazai magyarok körében a temesvári lakosság megsegítése érdekében. [...]

Merénylet Milea ellen

A forradalmi események hihetetlen gyorsan bontakoztak ki. Temesvár után Aradon, Kolozsvárott is utcai tüntetésekre került sor. Az iráni útjáról visszatért Ceaușescu még megkísérelte, hogy egy hamarjában összehívott nagygyűlésen megfordítsa az események menetét.

1989. december 21-én Bukarestben a lakosság másképpen döntött. A nagygyűlés résztvevői belefojtották a szót Ceaușescuba, s a Szekuritáté

Nicolae Ceaușescu 1989. december 22-én, az RKP KB erkélyén

megy végbe Temesváron, és ebben mi a szerepe a román hadseregnek, Vasile Milea vezérezredes, honvédelmi miniszter a következőket válaszolta: a hadsereg csapatait nem vették igénybe, a Szekuritáté egységeit alkalmazták. Arra kért, hogy mivel régóta ismerjük egymást, higgyek neki, „a román hadsereget soha nem fogják a néppel szemben alkalmazni”. Ezt a kijelentését többször is megismételte. Tájékoztattam arról, hogy túlzottak azok a hírek, miszerint több száz halálos áldozata van a temesvári események-

fegyvereivel szembeszegülve a felkelést egész Romániára kiterjesztették. December 22-én a hadsereg és a rendőrség, a felkelők oldalára állt. A hatalmat a Nemzeti Megmentés Frontja vette át. [...]

Segítségnyújtásunk a forradalmi erőknél

A Temesváron kibombant események kezdetétől létrehoztunk egy operatív csoportot, melyben a vezérkar szervei, a szárazföldi és légvédelmi repülő csapatok főnökei, a fegyverzettechnikai szolgálat, valamint a határőrség képviselői vettek részt.

A román hadsereg vezérkarával folyamatos összeköttetést teremtettünk, aminek mindvégig komoly szerepe volt a helyes döntések meghozatalában.

A Szekuritáté erői ellen hosszú, küzdelmes harcort folytattak a hadsereg és a forradalom más erői. Felszámolásuk érdekében a magyar honvédség speciális képzettségű rádióbemérő egységeinek egy részét átcsoportosítottuk a román államhatár közelébe, s így sikerült rádióállomásaikat bemérni, állás-helyeiket pontosan meghatározni. Az adatok átadásával jelentősen elősegítettük a Szekuritáté-bázisok felszámolását. Az egész időszakban csak azoknál a csapatoknál rendeltünk el magasabb harcásztszükséget fokozatot, amelyeknél erre feltétlenül szükség volt. Így a rádiófelderítőknél, a légvédelmi rakéta- és repülőcsapatoknál s néhány, a román határ közelében állomásozó gépesített egységénél. A karácsonyi és újévi ünnepek idején a sorállomány ötven százalékát engedték el szabadságra. Ez a román katonai vezetés, de a hazai lakosság megnyugtatóját is célozta. [...]

Kérdésünkre, hogy miben tudunk segítségükre lenni, a román katonai vezetés minden alkalommal a politikai támogatást, a szolidaritást hangsúlyozta, s az ország súlyos helyzetére való tekintettel élelmiszer- és gyógyszer szállítmányokat kért. Az általunk felajánlott orvosegységi segítséget elhárították. Több alkalommal is felajánlottunk kézfegyverekhez lőszer szállítást, de minden esetben elzárkóztak ez elől is. [...]

Szolidaritásunkért s az általunk nyújtott segítségért a román kormány és a katonai vezetés számtalanszor kifejezte köszönetét, s mi ezekből a megnyilvánulásokból akkor úgy éreztük, hogy a korábbi ellenszenvet és bizalmatlanságot a két nép közöt-

ti közeledés és nagyobb megértés fogja felváltani.

A Tőkés család védelme

A karácsonyi ünnepek egyik estéjén Németh Miklós kormányfő telefonon arról tájékoztattott, hogy a Szekuritáté Tőkés László és családja életének kioltására készül. A Tőkés család ebben az időben Szilágy megye Menyő falujába volt kitoloncolva. Rövid idő alatt sikerült összeköttetést teremteni Victor Stănculescu altábornaggyal, a védelmi miniszter első helyettesével, akivel régi ismeretség kötött össze, s akivel mindenkor könnyen szót tudtunk érteni. Kértem intézkedését, amit ő megértéssel fogadott, s ígéretet tett rá. Meglehetően rövid időn belül visszahívták és közölte: nyugodtak lehetünk, mivel teljes biztonságot nyújtottak Tőkés Lászlónak és családjának. [...]

Hazai gondok

Több forrásból is olyan jelzések jutottak tudomásunkra, hogy a már korábban Magyarországra küldött Szekuritáté-ügynökök terrorcselekmények végrehajtására készülnek. Ezek között szerepelt Budapest ivóvíz-készletének megmérgezése, a paksi atomerőmű elleni merénylet, hogy csak a leg súlyosabbakat említsem. A tennivalók a kormányzati szervek és a főhatóságok legszorosabb együttműködését tették szükségessé, s ezért mindenkinek talpon kellett lenni, hogy a veszélyeket el tudjuk hátrítani.

A dolgok alakításában, sőt irányításában is számos párt és politikai szervezet részt kívánt venni. Különösen aktív tevékenységet fejtett ki az MDF vezetése. Minden biztonnal a segítő szándék vezette őket ebben, ugyanakkor esetenként zavaró is volt a tevékenységük. [...]

December 23-án este [...] Szabad György, Für Lajos és Bíró Zoltán elnökségi tagok vártak rám, akikkel ez ideig még nem ismertük egymást. Szabad György adta elő javaslatunk célját. [...]

Javaslatuk arra irányult, hogy a magyar kormány

ajánlja fel jószolgálati küldetését a Román Nemzeti Megmentés Tanácsának antiterrorista alakulatok bevetésének megszervezéséhez. Románia egyetértése esetén a varsói szerződés és a NATO egyes tagállamait lehetne felkérni különlegesen kiképzett terroristaellenes alakulatok küldésére. Javaslatuknak erre vonatkozó része támogatható lett volna, de ismert volt előttünk, hogy sem a NATO, sem a varsói szerződés részéről nem volt meg a készség még a legkisebb mértékben sem. Javaslatuk egy nappal később Antall József és Jeszenszky Géza aláírásával írásban is elküldték Németh Miklós miniszterelnöknek, Horn Gyula külügyminiszternek és nekem. Az írásban tett javaslatból azonban már kimaradt az a felvetésük, hogy a magyar katonai vezetés segítse elő önkéntesek felfegyverzését és Romániába való küldését. Látogatásukat tehát úgy lehetett megítélni, hogy kipuhatólják a magyar katonai vezetés hozzáállását egy ilyen hajmeresztő elgondoláshoz. [...]

„Néma telefonok”

A romániai forradalom, a Ceaușescu-klán elsöprése úgy ment végbe, hogy sem a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete, sem az Egyesített Katonai Főparancsnokság egyetlen lépést sem tett. Nem kezdeményezett, nem javasolt semmilyen intézkedést.

A Brezsnjev-doktrínának tehát egyszer s mindenkorra vége lett. Nem érvényesült már a lengyelországi események idejében sem igazán, bár az 1980-as évek elején még volt ilyen próbálkozás, de nem érvényesült az NDK állampolgároknak a magyar-osztrák határon át való szabad távozásuk esetében sem.

Arra azonban akkor még senki sem gondolhatott, hogy az oly sok fontos, azonnali, közvetlen kapcsolatteremtésre alkalmas telefonkészülékek közül egyetlenegy sem fog megszólalni a román forradalom idején.

„Jó érzés, hogy önnek kellett lelőnie Ceaușescut?”

Nicolae Ceaușescu kivégzése előtt erősnek mutatkozott, a felesége viszont a félelemtől valószínűleg a nadrágjába piszkított – mondta egy interjúban a most 47 éves Ionel Boeru, aki a volt román diktátor és felesége egyik hóhéra volt 1989. december 25-én. A volt százados saját elmondása szerint nem érzett szánalmat, amikor meghúzta a ravaszt, lelkiismeret-furdalása sincs.

Jó érzés, hogy önnek kellett lelőnie Ceaușescut?

– A parancs az parancs. Valószínűleg jobb az országának, hogy meghalt – mondta a Stern német magazinnak adott interjújában a most 47 éves Ionel Boeru, aki a diktátor és felesége egyik hóhéra volt. A sajtónak ritkán nyilatkozó katonatiszt ma egy Bukarest közelében fekvő kisvá-

rosban él egy panellakásban második feleségével.

Fütetlen tárgyalóterem

A férfi a romániai forradalom idején századosként szolgált, s 1989. december 25-én ő vezette le a diktátor kivégzését a Bukaresttől északra fekvő Tîrgovișteben.

Miután 1989. december 22-én a hadsereg szembefordult Ceaușescuval, a diktátor és felesége egy helikopterrel menekült el Bukarestből. A gép Tîrgoviște közelében szállt le, s a házaspár és testőrei autóval akartak továbbjutni, de elfogták őket.

Kétnapos fogság után a tîrgoviștei katonai helyőrség egyik fütetlen tanácstermében Nicolae és Elena Ceaușescut egy rögtönítélő bíróság halálra ítélte.

„Bocsánat, ez már az ítélet”

A tárgyaláson Ionel Boeru is jelen volt, mert azt a parancsot kapta, hogy ha valaki megpróbálná kiszabadítani a házaspárt, azt azonnal lőjék le. A tiszt is úgy véli, hogy Ceaușescu elítélése valójában csak egy színjáték volt, s nem tekinthető szabályos bírósági tárgyalásnak.

„A védők nem képviselték a diktátort, a bíróról pedig szerinte mindent lehet mondani, csak azt nem, hogy elfogulatlanok voltak. Már a tárgyalás elején azt mondta nekem egy tábornok: keressek helyet, ahol Ceaușescut és hitvesét ki lehet végezni” – mesélte az interjúban.

A diktátor csak úgy úszhatta volna meg a kivégzést, ha gyengeelméjűnek vallja

magát. Ceaușescu ehelyett azzal fenyegette az ügyészt, hogy „Majd meglátod, én mit teszek veled, ha ennek az egésznek vége lesz”.

„Éljen a szocializmus!”

Miután kihirdették a halálos ítéletet, a százados emlékezete szerint a diktátor erős maradt, látszott, hogy felkészült erre. Ő és a felesége azt kérték, hadd haljanak meg együtt. A katona elmondása szerint „Elena úgy büzlött, mint egy hajléktalan, a félelemtől valószínűleg a nadrágjába piszkított”.

„Éljen a szabad Románia! Éljen a szocializmus!” – ezek voltak Ceaușescu kivégzése előtti utolsó szavai, míg a tiszt nem figyelmeztette, hogy fejezze be a kiabálást.

A kivégzőosztag a századosból és két másik katonából állt. Mindegyikük kezében egy Kalasnyikov volt 30-30 tölténnyel a tárbán. A katonák mintegy 7 méter távolságból tüzeltek a házaspárra, akik azonnal meghaltak.

Kerülte a szemkontaktus

„Nem igazán éreztem szánalmat irántuk. Az egész nagyon gyorsan játszódott le, s igyekeztem elkerülni, hogy a szemükbe nézzek. Olyan ez, mint amikor egy állatot lőszki, csak semmi szemkontaktus” – mondta az egykori ítéletvégrehajtó. Nicolae és Elena Ceaușescu holttestét helikopterrel Bukarestbe vitték, s a katonai temetőben temették el őket.

A hóhér szerint neki, ellentétben két egykori társával,

nincsenek rémálmai vagy lelkiismeret-furdalása. A katona szerint, ha a körülötte élő emberek, akiknek életszínvonaláa Ceaușescu ideje óta sokat romlott, megtudnák róla, ki ő, meglincselnék.

A katona azt is elmondta, hogy fiatalon Ceaușescut egyszerűen a hadsereg főparancsnokának tekintette. A fiatal tiszt csak később értette meg, hogy Ceaușescu egyáltalán nem katona. Akkoriban egyébként azt gondolta róla, hogy a diktátort nem tájékoztatják arról, milyen sajnáru körülmények között élnek az emberek Romániában. Fiatalon arról álmodozott, hogy meghallgatást kér a Conducatorról és elmondja neki a valóságot.

Joób Sándor, História

Az örökösödési képviseletről

Deák Levente

Ebben a törvényismertetőben folytatom a 2009 nyarán elfogadott, de jelenleg még nem hatályos polgári törvénykönyv egyes intézményeinek bemutatását, összehasonlítva ezeket a most még a „rég” Ptk.-ban található szabályokkal. Az örökösödési képviseletről (reprezentarea sucesorală) ez alkalommal azért esett a választásom, mert olvasói levelek bizonyítják: különösen az előnyben részesített oldalági rokonok leszármazottjainak képviselői alapján történő öröklésének és az örökhagyóak kiszámításának szabályai nem mindenki előtt világosak.

De mit is takar az örökösödési képviselő fogalma vagy intézménye? A hatályos Ptk. 664. szakasza szerint a törvény ezen a jogintézményen keresztül, mel-

tányossági megfontolásból az örökhagyó egyenes ági leszármazottjainak és az előnyben részesített oldalágiaknak, de csak IV. rokonsági fokkal bezárólag biztosítja öröklési jogosultságukat abban az esetben is, ha az öröklési rangsorban közvetlenül előttük álló felmenőjük az örökhagyó elhunytakor (a hagyaték megnyílásakor) már nincs életben. Ezzel a nem mai keletű jogi megoldással például a kétgyermekes nagyszülő utáni hagyatékban a felmenőjük az örökhagyó elhunytakor (a hagyaték megnyílásakor) már nincs életben. Ezzel a nem mai keletű jogi megoldással például a kétgyermekes nagyszülő utáni hagyatékban a felmenőjük az örökhagyó elhunytakor (a hagyaték megnyílásakor) már nincs életben. Ezzel a nem mai keletű jogi megoldással például a kétgyermekes nagyszülő utáni hagyatékban a felmenőjük az örökhagyó elhunytakor (a hagyaték megnyílásakor) már nincs életben.

egyenlő részt kapnak. Ez a szabály egyenes ágon, lefele minden korlátozás nélkül érvényesül, tehát az elhunyt gyermek helyébe ennek gyermeke, azaz az örökhagyó nagyszülő unokája lép, és így tovább, a törzsi osztás szabályai szerint (impărtirea succesionii pe tulpină), ellenben az előnyben részesített oldalági örökösöknel (colateralii privilegiați) örökösödési képviselő alapján csak IV. rokonsági fokkal bezárólag érvényes a szabály. A rokonsági fokot pedig mindig a képviselő (reprezentant) és az örökhagyó között kell kiszámítani, meghatározni.

A törzsi osztás a legérthetőbbben úgy fogalmazható meg, hogy azok, akik nem saját jogon, hanem elhalt felmenőjük helyébe lépve tarthatnak jogot az örökségre, ebből csak annyit örökölhetnek, amennyi a

rangsorban előttük álló, de már nem élő felmenőjüknek járt volna.

Az örökösödési képviselő tehát az első és részben a második örökös osztályba sorolt törvényi örökösök esetében érvényesül, és kizárt a túlélő házastárs, az előnyben részesített felmenők (az örökhagyó szülei), valamint a harmadik és a negyedik, egyben utolsó örökös osztályba sorolt vérrokonok esetében is. Külön érdekességként említem, hogy például az első fokú unokatestvéreknek elhunyt unokatestvérük után nem a törzsi osztás szabályai szerint jár az örökség, hanem egyforma mértékben, függetlenül attól, hogy egy-egy ágon hányan vannak testvérek. Ha pedig valamelyik első unokatestvér az örökhagyó unokatestvér elhunytakor már nincs életben, előbit élő leszármazottja nem

képviselheti, mert egyrészt a IV. örökös osztályba tartozók kívül esnek a képviselőre jogosultak körén, másrészt ők az elhunytak ötödik fokú rokonai, akik már nem is törvényi örökösök!

Az új polgári törvénykönyv a IV. könyv második fejezetében összesen öt szakaszt, a 965–969. szakaszokat szenteli az örökösödési képviselőt minket itt érdeklő jogintézményének.

Mint érdekességet említem, hogy a képviselő szabályai, az előbb elhalt felmenő mellett akkor is érvényesül, ha ő, vagyis a képviselt személy méltatlan az örökségre, tehát életben van vagy volt az örökhagyó hátralakor (az örökség megnyílásának pillanatában), vagy ha ugyanő az örökségről lemondott.

Az előnyben részesített oldalágiak, érthetőbben a

testvérek és ezek leszármazottjainak a rokonsági fokához kötött jogosultságát az új polgári törvénykönyv említett IV. könyvének második fejezete nem tartalmazza. Megtalálható ellenben a IV. könyv harmadik fejezetének 3. részében, közelebbről a 976. szakasz 2. bekezdésében. Itt mondják ki azt, hogy kit is tekintünk előnyben részesített oldalági rokonnak/törvényi örökösnek: az elhunyt testvéreit és ezek leszármazottjait, IV. rokonsági fokkal bezárólag.

Ha tehát egy elhunyt testvér örökségére előtte elhunyt testvérei leszármazottjai tartanak (mert tarthatnak) igényt az ismertett örökösödési képviselő alapján, az utolsó, akit megillet az örökség az az elhunyt testvér már nem élő gyermekének gyermeke lehet, aki az örökhagyónak IV. fokú rokona!

Közalkalmazottak egységes bérezése (3.)

Czedly Lószef

A törvény ismertetésének harmadik részében tesszük közzé, hogyan kívánja a törvényhozó gyakorlatba ültetni az új szabályozást alkalmazásának első évében és a következő időszakokban.

Hogyan állapítják meg a fizetéseket az alkalmazás első évében

Amint már korábban ismertettük, 2010. január 1-jétől a legtöbb bérpótlék és a vezető állásért járó díj belefoglalatik az alapfizetésbe (csak azokat a bérpótlékokat fogják kifizetni az alapfizetésen kívül, melyeket a múlt heti ismertetőnk „bérpótlékok” fejezetében felsoroltunk). Az alkalmazottakat újra besorolják a megfelelő bérfokokozatokba (*grade de încadrare*) és szakmai fokozatokba (*trepte profesionale*), megtartva a 2009. december 31-i besorolási szintet. Azon beosztott alkalmazottak (*personal de execuție*) besorolásának esetében, ahol az új törvény a régihez viszonyítva kevesebb bérfokokozatot, illetve szakmai fokozatot ír elő, amennyiben az érintett személyek egy megszüntetett fokozatban voltak eddig besorolva, átkerülnek a következő, nagyobb fokozatba.

A 2009. december 31-én alkalmazásban levő személyek fizetése 2010-ben ugyanannyi lesz, mint 2009 decemberében lett volna a személyzeti költségek csökkentésének hatása nélkül, éspedig:

– az új alapfizetés egyenlő lesz a december 31-i alapfizetéssel, amihez hozzáadják azokat a bérpótlékokat és vezetői állással járó díjakat, melyeket az új törvény befoglalt az új alapfizetésbe;

– azoknak a bérpótlékoknak az összege, melyeket az új törvény alapján is az alapfizetésen kívül adnak meg, egyenlő marad a 2009. december 31-i értékkel.

Akik 2009 decemberében olyan bérpótlékokban részesültek, melyeket nem foglaltak be az alapbérbe, és nem szerepelnek a törvényben mint külön kifizetendő bérpótlékok sem, azoknak az ilyen természetű jogosultságát az évi bérezési törvények fogják biztosítani mindaddig, amíg a 2010 után bevezetendő fokozatos fizetésemelések ezeknek az ellenértékét fedezni fogják.

2010-ben még nem alkalmazásuk és nem fogják kifizetni:

– az előírt munkaidőn felül végzett túlórákért járó 75%-os bérpótlékok;

– a heti szabadnapokon és törvényes ünnepeken végzett munkáért járó 100%-os bérpótlékok;

– az évi béralap 2%-ából kifizetendő prémiumokat.

A törvény fokozatos alkalmazásának idején újra besorolt személyeknek a bére egyenlő kell legyen egy hasonló munkát végző régi alkalmazottal. Ez egyaránt vonatkozik az új alkalmazottakra, valamint a beosztásukban előléptetett személyekre is.

Az új törvény alapján a közalkalmazottaknak kifizetendő személyi jövedelmek összege nem haladhatja túl az erre a célra az illető intézmények költségvetésében előirányzott alapokat.

Az átszervezés alá eső intézmények keretében vezető állásban levő személyeket, akiknek a jövőben nem lehet ilyen természetű besorolást biztosítani, üres beosztotti állásba kell kinevezni, figyelembe véve az érintett személy munkában töltött idejét. Amennyiben az üres állás alsóbb rendű, akkor azt fel kell emelni a volt vezető állásban levő személy besorolásának szintjére. Ha nem létezik üres állás, akkor a volt vezetői állást kell átválttatni olyan beosztott személyzeti állásra, amely megfelel az illető személy tanulmányi végzettségének és a

munkában töltött ideje szintjének.

A bolognai alapelvek szerinti I. és II. ciklus végzősei besorolásuknál ugyanolyan jogokat élveznek, mint a hosszan tartó egyetemi oktatást elvégzők. Azokban az esetekben, mikor a törvényben nem szereplő különleges beosztásba kell besorolni egyes személyeket, ezt az elsőrendű hitelkezelő teheti meg, a munkaügyi és pénzügyminisztérium beleegyezésével, egy, a törvény mellékleteiben felsorolt hasonló jellegű besorolás szintjén.

Ha az új törvény előírásai alapján történő besorolással az érintett személy nem ért egyet, akkor a kinevezésétől számított 5 napon belül fellebbezést nyújthat be az intézmény hitelkezelőjéhez. Ennek 10 napon belül választ kell adnia a fellebbezési kérvényre. Ha a válasz

nem elégíti ki a besorolást vitató személyt, a válasz közlésétől számított 30 napon belül felülvizsgálati kérvényt nyújthat be a közigazgatási bírósághoz (*contencios administrativ*).

A törvény folyamatos alkalmazása

2011. január 1. és 2012. december 31. között a közalkalmazottak bérezésének rendszerét megújítják, és egyszerűsítik a költségvetésből fizetett alkalmazottak számának leszállítása, a bérek névre szóló jellegének lépcsőzetes bevezetése, a beosztások, bérfokokozatok, szakmai fokozatok rangsorolása megújításának alapján. Az erről szóló törvénytervezetnél a következő alapelveket kell figyelembe venni:

– a különböző funkcióknak olyan rangsorolása, amely

biztosítja az egyenlő munkáért járó egyenlő munkabér alapelvét;

– valamennyi közintézmény számára egységes besorolási keretek bevezetése oly módon, hogy megfelelően bérezzék a felelős munkát, ami a magasabb szakképesítés elnyerésére buzdít;

– a munkapiacon a versenyképesség bevezetése, ami biztosítja a költségvetési megszorítások idején a szakképzett személyzet alkalmazását és megtartását;

– a törvény egységes alkalmazása, a miniszterek és a közintézmények vezetői nem adhatnak a törvényben nem szereplő jutalmazási vagy bérezési jogosultságokat;

– az álláshalmozás lehetőségének megszüntetése.

A törvénytervezet elkészítése egy erre a célra létrehozott minisztérium és szak szervezeti bizottság feladata. 2010. június 30-ig a bizottság jelentést tesz a kormányhoz a törvényjavaslatot megfogalmazó miniszternek a közalkalmazottak bérezéséről szóló törvény egyszerűsítésére, mely 2011-ben lépne életbe.

A törvénynek 12 melléklete van, ezek külön-külön tartalmazzák az egyes ágazatok, valamint az alárendelt közintézmények alkalmazottainak besorolására szolgáló kereteket, külön kezelve a köztisztviselőket, védelmi és állambiztonsági, igazságügyi, külügyi és más különleges állami intézmények alkalmazottainak besorolási kereteit.

Ismerni szeretné a legújabb jogszabályokat? Fizessen elő a **MONITORUL OFICIAL** törvényeket, dekrétumokat, határozatokat és más jogszabályokat tartalmazó I. sorozatára. A 2008. évi előfizetési díj hagyományos hordozón 1560 RON, negyedévenként 400 RON. Az elektronikus kiadásra előfizetési díj 1400 RON. A kiadványt meg lehet rendelni a Román Posta, a Rodipet Rt. kirendeltségein.

A román törvényhozást magyar nyelven tanulmányozni óhajtók megrendelhetik **ROMÁNIA HIVATALOS KÖZLÖNYE** magyar nyelvű hivatalos kiadását hagyományos formában a Román Postánál vagy a Rodipetnél, illetve interneten. Szívesen tájékoztatunk minden érdeklődőt a 021-318 5123-as telefonszámon. E-mail: hk@ramo.ro

**A TÖRVÉNYTÁRAT TÁMOGATJA
A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY**

Mani lett az Év Sportolója

Vásárhelyi-Nyemec Réka

„Nagyon örültem neki, jól esett, hogy nem felejtettek el” – mondta lapunknak Gyenes Emánuel, miután a héten átvehette a Romániai Autós Újságírók Egyesületének bukaresti gáláján az év sportolójának járó díjat. A Vectra Racing Team szatmárnémeti terepmotora nem számított a kitüntetésre, különösen, hogy a Dakar Ralin elszenvedett balesete miatt rosszul kezdődött számára az esztendő. Sérüléséből aztán nem csupán felépült, de remek szezon hozott össze. Hazai szinten harmadjára lett országos bajnok endurocrossban, míg nemzetközi szinten második lett a Red Bull Romaniac versenyen a profik között, majd kategóriájában megnyerte a világ bajnokság egyik viadalát, a

Marokkó Ralit. Utóbbi pedig premiernek számított a sportág romániai történetében.

A Mani beceneven ismert pilóta eddigi pályafutása során nem először írt sporttörténelmet, máig ő az a romániai motoros, aki a valaha futott legjobb eredményt érte el a Dakar Ralin, amikor 2007-ben a kilencedik lett a debütálók között. A 2010-es sivatagi show sajnos kimarad a Vectra Racing Team naptárából, amint arról Gyenes lapunkat tájékoztatta: „Sokáig nem tudtunk, hogy a januárban, Buenos Airesből rajtoló Dakar Ralira, vagy a Portugáliából induló Afrika Ralira utazzunk-e el. Pénzügyi okok miatt utóbbi mellett döntöttünk, ám végül azon sem fogunk részt venni. Az Afrika Race-re ugyanis csak húsz

motoros nevezett be, s a csapattfőnököm azt mondta, hogy ilyen kevés részvétellel mellett nem érdemes annyi pénzt költeni.” A gazdasági válság tehát a hazai technikai sportokra is rányomta a bélyegét, még a Dakar Ralin is jóval kevesebben indulnak el, mint az idén. Januárban csak mintegy százhatvan kétkerekű áll rajthoz, míg legutóbb kétszáz felett volt a résztvevők száma. „Sajnálom, hogy nem indulhatunk, nagyon szerettem volna a Dakart, de ez most kimarad” – mondta Gyenes.

Bőven vannak azonban tervek a következő szezonra is, hiszen azt a pénzt, amelyet a Dakarra adtak volna ki, szeretnék félretenni, hogy Mani több világbajnoki futamon indulhasson el jövőre.

Gyenes Emánuel vehette át kedden az Év Sportolója díjat Bukarestben

Megjött a tél! Fontos az óvatos vezetési stílus

Téli abroncs, jól működő fényszórók, fagyásgátló, hólánc – csak a szokásos előírások ebben az időszakban az autósoknak, s bár újdonságot nehéz mondani, nem árt újra meg újra elismételni őket. Hiszen mindenkinek tudnia kell, hogy a téli gumit kifejezetten a hideg, csúszós időszakra fejlesztették ki, anyaga és a mintája teljesen más, mint a nyárié. A futófelületben lévő lamellák segítik az öntisztulást a hóban, és egyszerűen jobban tapadnak. Egy téli abroncs három szezonon át használható, s ajánlott mindegyik tengelyre felrakni, ha viszont csak kettőre van pénz, azok a hátsó kezek legyenek. A Michelin honlapja alapján nyári gumival a féktávolság nedves úton, 80 km/h-s sebességgel 40 méter, míg télivel ez csak 34 méter. Havon, alig 50 km/h-s sebességgel is kell vagy 63 méter a megállásig nyári abronccsal, míg a téli gumi-

nak 32 méter is elegendő.

A féktávolság betartása és az óvatos vezetést mellett az óvatos fékezésre is ügyelni kell, hiszen ha az útburkolat nem tiszta – és nincs blokkolásgátló (ABS) az autón – egy erőteljes fékezés könnyen megakaszthatja az első kereket és az autó irányíthatatlan csúszásba kezd. Ajánlott motorfékkel és visszaváltással lassítani, ám ekkor sem árt a kuplungot óvatosan felengedni.

Nem szabad megfeledkezni a jó kivilágításról sem: a fényszórókat, féklámpákat tisztítani kell, arról nem is beszélve, hogy kiégett lámpával nem szabad útnak indulni. Ugyanilyen fontos, hogy indulás előtt a szélvédők és a visszapillantó tükrök is le legyenek takarítva a hótól, fagytól vagy a zúzmarától. Hosszabb útra indulva mindig legyen elég üzemanyag a tankban, a csomagtartóból pedig ne maradjon ki a hólánc és vontatókötél.

Szerviz

Indítási gond és régi Renault

Egy olvasónk írta: „Fél éve vásároltam egy 1988-as Renault 5, központi befecskendezésű autót, 138 000 km-rel. Később kiderült, hogy a gépkocsi ezelőtt 8 évvel volt szervizelve, 110 000 km-nél, tehát rendesen átvettek. Nemrég észrevettem, hogy erősen fogyasztja a motorolajat, kéken is füstöl, a hidegindítások nem mindig sikerülnek, menetközben pedig, gyorsulásoknál a motor megtorpan, ilyenkor alapjárat nincs. A szakszervizben a szerelők a motor teljes felújítását vagy bontott motor vásárlását javasolták. Ön szerint érdemes-e egy 21 éves gépkocsi motorját újíttatni?”

Kijelenthetem, hogy az autó motorjának a teljes felújítási költsége teljesen lehetetlenné teszi a gépkocsi közeledőben való gazdaságos eladását. Mivel a gépkocsiszekrény az autó legdrágább eleme, feltehetően az a kérdés is, hogy megéri a gépkocsi motorjának felújítását.

Ezért elsőként ellenőriztesse a kocsiszekrényt, nehogy annak élettartama rövidebb legyen, mint a felújított motoré. Elsőként keresse a kocsiszekrény javítása általában többre szokott kerülni, mint maga az autó.

Léteznek azonban egyszerűbb és gazdaságosabb megoldások is. Elsőként keresse egy hozzáértő, lelkiismeretes szerelőt, aki logikai alapon és megfelelő rutinnal tudja megállapítani a működési rendellenesség való okait. Méretesse meg a motorkompresszió végnyomását hengerenként, és ugyanígy hengerenként a kompressziónyomás veszteségét. Ezek alapján megállapítható, hogy vajon kopott-e annyira a motor, hogy a hidegindítást nehezíti, és az olajfogyasztást előidézi. Tehát a motorjavítás részleges vagy teljes felújításához komoly segítséget nyújt.

Amennyiben a mérések megfelelő vagy közepes értékeket mutatnak, akkor érde-

mes megvizsgálni az üzemanyagellátó berendezéseket és a gyújtórendszert. Ha a motor több próbálkozás után sem indul, ki kell szerelni a gyertyákat. Ha azok benzinesek, lucskosak és gyújtószikra is van, akkor a központi porlasztás körül gond van. Szerintem ez a legesélytelenebb verzió. Ha a gyertyák benzinesek, és nincs szikra, akkor a gyújtórendszert kell ellenőrizni, javítani. Ha DigiPlex nevű gyújtásrendszer van az autón, akkor arra is megvan az esély, hogy az elektronika hibásodott meg. Ha szikra van, és a gyertyák szárazak, érdemes elsőként a biztosítéktáblát kitisztítani, mert lehet, hogy az elektromos benzinpumpa biztosítóka nem mindig érintkezik. Ezután a relét kell ellenőrizni, hogy indítás közben eljut-e a pumpához az elektromos áram. Ha meggyőződünk arról, hogy a pozitív és a negatív feszültség eljut a pumpához indítás közben, akkor

ellenőrizzük az előírt benzinnyomását és a szállítási mennyiséget. Ha véletlenül Magneti Marelli gyújtógyertya van a motorba szerelve, gyorsan dobja ki. Főleg, ha az a fajta, amelynek a fém részében nincs semmi felirat vagy jelzés, mert az hamisítvány.

A bontóból származó motor minőségileg bizonytalan, sok utánajárást igényel, és még költséges is. Tehát ha a fenti mérések a várt eredményt adják, és az olajnyomás is megfelelő, akkor egy relatív olcsó gyűrűzéssel és a szelepszár szimeringek cseréjével megállíthatja az olajfogyasztást annyira, hogy még sok tízezer km-t probléma nélkül megtehesse. A leírt műveletek ellenőrzésével és a javítások szakszerű kivitelezésével a gépkocsinak tökéletesen és gazdaságosan kell működnie.

Timár József
autószerelőmester

Programajánló

Táncházbuli Marosvásárhelyen

December 18-án, pénteken este 20 órától karácsonyi táncházbuli lesz a marosvásárhelyi várban, a Kádárok bástyájában. Muzsikál az Uver zenekar, illetve az Öves együttes. Meghívott a Tamacisza társulat.

Karácsonyi koncert Nagyszentmiklóson

A Pro Bartók Társaság és a helyi művelődési ház

szervezésében Bogányi Gergely Liszt- és Kossuth-díjas zongoraművész ad karácsonyi hangversenyt a nagyszentmiklósi Nákó-kastélyban december 19-én, szombaton 18 órától. Az ünnepi koncertre a szervezők szeretettel várják a komolyzene kedvelőit.

Karácsony fényei Csíkszeredában

Időpont: december 18–22. között. Helyszín: Csíkszereda, Múzeum park, a Mikó-

vár előtt. Megnyitó: december 18-án pénteken 14.00 órától.

Rendezvények: kézműves és népművészeti vásár, bioélelmiszer és ajándékok vására, betlehemi istálló, élő állatokkal, disznóvágás, betlehemi láng fogadása, karácsonyi koncertek, angyaljárás – ajándék minden arra járó gyereknek, kívánságok adventi koszorúja.

A Rromak cigányzenekar Temesváron

December 18-án, pénteken a Temesvári Banatul Fil-

harmónia vendégeként Temesváron, a Capitol teremben lép közönség elé az Arad Muncipiumi Kultúrház és isze alatt működő Rromak cigányzenekar, melynek szólóénekes Lavinia Răducanu.

EME-könyvbemutató és -vásár Kolozsváron

December 18-án, pénteken 16 órától könyvbemutatóval egybekötött könyvvásár az EME székházában (Jókai utca 2–4. szám), ahol bemutatásra kerülnek az EME frissen megjelent kötetei. Jubileumi kiadványok: Kovács Kiss Gyöngy: *Hiva-*

tás és tudomány: az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiemelkedő személyiségei, Újvári Mária: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványainak bibliográfiája 1859–2008*, Sipos Gábor: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményei*.

Konferenciakötet: Gábor Csilla, Luffy Katalin, Sipos Gábor: *Erdély reneszánsza I-II*. A köteteket bemutatják: Korondi Ágnes, Kovács Kiss Gyöngy, Sipos Gábor.

Színház Gyergyószentmiklóson

December 20-án, vasárnap a Figura Stúdió 19 órától William Shakespeare

Minden jó, ha vége jó vígjátékát mutatja be. Rendező: Kövesdy István. Helyszín: a művelődési központ színházterme.

Dzsessz karácsonyra

Idén is megszervezik a Karácsony esti dzsessz elnevezésű rendezvényt. Az évente megrendezett dzsesszkoncert ezúttal a nagyváradi Bémer (Ferdinánd) téri Városi Művelődési Házban lesz december 20-án, vasárnap 19 órától. Fel lép a JazzToday, valamint Báder Róbert Olivér bemutatja *Make Your Life Better* című CD-jét.

Védőoltás: beadassuk?

Az influenza megelőzésének leghatékonyabb eszköze a védőoltás. Ezzel eddig mindenki egyetértett, de amióta a H1N1 elleni védőoltást rekordsebességgel piacra dobták, az álláspontok megoszlanak. Nem tudjuk még az új oltás potenciális mellékhatásait. Beoltassuk-e magunkat vagy sem?

Az új, H1N1 vírus azonosítása után nagy erővel készült a vakcina. A közvetlenül a betegekben nyert, úgynevezett vadvírusokból a világ nagy központi laboratóriumai állították elő azokat a vírustörzset, amelyeket a vakcinát előállító cégek megkaptak. Ez a rendszer biztosítja, hogy világszerte valamennyi oltásgyártó azonos vírustörzset tartalmazó oltóanyagot állítson elő. A vakcinában elpusztított influenzavírusok vannak, amelyeket azonban egészben hagytak meg. Ettől a vírusnak az immunrendszer aktiváló tulajdonságai megmaradnak, de emberbe beoltva nem képes szaporodni, tehát nem képes megbetegíteni az oltott egyént.

Mit tartalmaz az oltás?

Az influenza-védőoltás előállításánál a vírus elszaporítása két alapvető módszerrel történhet: az oltóanyaggyártók több mint 90 százaléka embrionált tyúktojásban szaporítja a vírust, a többi gyártó emlősejttenyésztet használ. A tojásallergiában szenvedők számára sem tilos az oltás, de fokozott körültekintést igényel, és fel kell készülni az esetleges allergiás reakció elhárítására. A tojásallergiásoknál reakciót kiváltó anyag csupán rendkívül kis

mennyiségben van jelen. A vakcina tartalmaz még ezen kívül több olyan anyagot, amely a gyártás vagy tárolás során nélkülözhetetlen. Van benne például alumínium-foszfát-gél, amely egyes sűteményliszt keverékekben és élesztő porokban is megtalálható, valamint kis mennyiségben formaldehid, melyet az influenzavírus inaktiválására használ-

nak. A formaldehidre ismertén túlérzékeny betegek esetében ezért óvatosság szükséges. Az oltás tartalmaz thiomersalt konzerváló adalékként, ennek a szerves higanyvegyületnek a bomlásterméke ugyanis az etil-higany, ami a szervezetben nem raktározódik, 7 napon belül a széklettel kiürül.

Kiknek javasolt leginkább az oltás?

Az összes, hat hónapos kornál idősebb, krónikus alapbetegségben szenvedő, a betegség súlyossága szempontjából kockázati csoportba tartozó gyermeknek és felnőttnek, terhes nőknek, egészségügyi dolgozóknak, gyermekotthonok lakóinak, gyermekekkel foglalkozóknak, 0-6 hónaposok családtagjainak, súlyos betegek családtagjainak.

Kockázati csoportba tartoznak a krónikus alapbetegségben szenvedők minden életkorban – cukorbetegség, szív- és érrendszeri megbetegedés, krónikus légzőrendszeri betegség, beleértve az asztmát is, egyéb légzőszervi károsodással járó egészségügyi probléma, mint például a súlyos elhízás, króni-

kus idegrendszeri megbetegedés. A terhes nőknek kimondottan javasolt a védőoltás. A terhes nők oltásának nem nagyobb a rizikója, mint az egyéb csoportoknak. Az anya oltása nemcsak önmagát, de indirekt és direkt módon a magzatot is védi. Az oltás szoptatás esetén is biz-

Pro és kontra

Számtalan érv lát napvilágot amellet, hogy oltassuk be magunkat a H1N1 vírus ellen, és legalább ugyanennyi ez ellen. Van, aki retteg a betegségtől, és azonnal rohan a patikába, hogy beszerezze és beadassa a vakcinát, ugyanakkor mások szerint a H1N1 semmiben sem különbözik egy bármilyen influenzától, így nem tartja fontosnak a védekezést. Gyakran olvasni a gyógyszerlobbi „áldásos” tevékenységéről. Vagyis arról, hogy a H1N1 körül gerjesztett pánikot egyenesen az oltóanyaggyártók indukálták, hogy ilyen formán gazdagodja-

z oltóanyagot, vagy megkapni a betegséget.

Nap mint nap hallani a médiában a H1N1 influenza veszélyeiről. Ám a betegség lefolyása legtöbb esetben enyhe, és eddig nem következett be a rettegett mutáció sem. Rengetegen, emberek milliói gyógyultak már ki belőle, és milliók fognak még megbetegedni – mindenféle komplikáció nélkül. Emellett a vírus elleni oltást ajánlják mindenkinek, pedig a vakcinát nem tesztelték a megfelelő módon. Nincs elég információ a készítmény megbízhatóságáról.

Védettség, mellékhatások

Mindig forduljunk orvoshoz, ha be szeretnénk oltatni magunkat. Ne távozzunk azonnal az oltás beadása után, mert ha hirtelen allergiás reakció jelentkezik, nem lesz, aki segítsen.

Egészségesek esetén 10-14 nap alatt alakul ki a védettség. De semmilyen oltás nem véd 100%-ban. Vannak, akiket nem is lehet immunizálni, vagy csak részlegesen sikerül. Oltottak is megbetegedhetnek. Ha a fertőzés a beoltás és a védettség kialakulása közt történik, megtevesztő lehet, a laikusok az oltás szövődményének vagy hatástalanságának tudhatják be a betegséget.

A mellékhatások típusa és annak gyakorisága nem különbözik a szezonális influenza oltás mellékhatásaitól. Leggyakrabban hőemelkedés, fáradékonyság, illetve az oltás helyén bőrpír, fájdalom jelentkezhet, mely 1-2 napon belül elmúlik. A rövid távú hatások között még megemlíthető: fájdalom, duzzanat és beszűrődés az oltás helyén, rossz közérzet, fejfájás, ízületi fájdalom, veritékezés, izomfájdalom, láz.

Az orvos válaszol

A téli hónapokban állandóan fáradtság gyötör, a munkahelyemen is legszívesebben egy eldugott helyen aludnék. Reggelente legszívesebben ki se kelnék az ágyból. Ebben a periódusban mivel tudnám egy kicsit feldobni magamat?

Télen takaréklángon működik a test, emiatt pedig természetes, hogy fáradtabbnak érzi magát az ember. Ezekben a hónapokban kevesebb boldogsághormont termel a szervezet, ezért érdemes ilyenkor sokat mozogni és vitaminokat juttatni a szervezetbe. Ha valakinél tartós fáradtság és levertség jelentkezik, érdemes kivizsgáltatnia magát, mert lehet, hogy súlyosabb oka van, mint az évszak és az időjárás. Fáradtságot okozhat pl. a kezdetleges depresszió, az alváshiány, a vashiány és az alacsony vérnyomás. A szürke időben úgy frissíthetjük fel magunkat ha C- és B-vitamint szedünk. Az ember másképp táplálkozik télen, több méreganyaggal telítődik a szervezet, ami meg is terheli azt. A nehezebb ételek miatt nagyobb mennyiségű salakanyag képződik, ezért ilyenkor érdemes elkezdni a különböző méregtelenítő kúrát. Hatásos sejtregeneráló és méregtelenítő hatású ital az, ami bojtorjángyökeret, sóskalevelet, lila szilfakérget és rebarbaragyökeret tartalmaz. A csekély napfény miatt az ember kevesebb energiához jut ebben az időszakban, ezért is fáj el sokkal hamarabb. A napból az ember közvetlenül tud energiát nyerni, és ha ez nincs, kedvetlenebb. Az orbáncfű, a zab és a rózsaszirm energiázal. Ilyenkor a méz és a csoki is jó kedélyjavítók. Ajánlott még a homoktövis-gyümölcsital kivétel és citrommal keverve.

Dr. Győri György
belgyógyász szakorvos

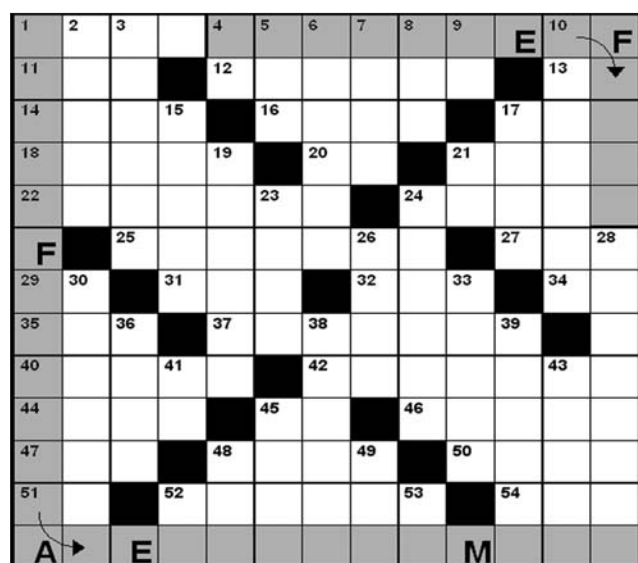
Baleset

A kamionsofőr telefonfülkéből hívja a központot:

– Főnök, van egy kis baj! Összetört a bal oldali visszapillantó tükröm.

– Nem nagy gond, cseréld ki!

– ... (poén a rejtvényben)

Vízszintes:

1. Rágcsálnivaló. 4. A poén első része. 11. ... Kaleh; sziget volt a Dunán. 12. Melléjegyző. 13. Trösztben vannak! 14. Borralaló. 16. Dohnányi ...; zongoraművész. 17. Létige. 18. Török nyelvű harcias nép. 20. Kardmarkolat! 21. Divatos, népszerű. 22. Szerváló. 24. Védőálarc. 25. Nagyon nagy. 27. Német egy. 29. Felhőfolt! 31. Nem használ fésűt! 32. Oktatás (röv.). 34. Tapogatni kezd! 35. Méhek lakása. 37. Máriaüveg. 40. Bundakészítő. 42. Ijesztgető. 44. A bantuk egyik törzse. 45. Megfelelő. 46. Padlót tisztít. 47. Gazt pusztít. 48. Hulladéktartály vagy láda. 50. ... Placid; olimpiai város. 51. Kótogni kezd! 52. Vele tartó. 54. Őszi gyümölcs.

Függőleges:

1. A poén második része. 2. Kézbesít. 3. Ugrik a labda. 4. Numero (röv.). 5. Telcs ...; szobrász. 6. Izmos, erős. 7. Karolina beceneve. 8. Bicepszben rejlik. 9. Télen hull. 10. Átmenő forgalom jelzője. 15. Bővebbé tesz. 17. Kiválasztó szerv. 19. Pépszerű tapadó anyag. 21. Éjfélig tart. 23. Partner. 24. Varga ...; magyar előadóművész, énekes-színész. 26. Becézett Zoltán. 28. Francia császár (Bonaparte). 30. Azúrkékre fest. 33. Tértfogatában nő. 36. Pirult. 38. Indián törzs. 39. Vaskalapos. 41. Cunami eleje! 43. Japán fővárosa. 45. Jogos örökség. 48. Melyik egyéné? 49. Angyal rangja. 52. Kilogramm (röv.). 53. Az őshaza szélei!

	4			1						
										3
	5			2	3					9
8					9			5		
				4		6	1			
		1	8							4
		8	2					7	6	
	3		6			4			2	
							9			

Közepes fokozat

A 81 mezőt a rácsban úgy kell kitölteni, hogy minden sorban, minden oszlopban és a 3x3-as négyzetekben 1-től 9-ig mindegyik számjegy csak egyszer szerepeljen. Jó játékot!

Készítette: Buna Botond

Előző feladványunk megfejtése

5	9	8	1	2	7	6	4	3
1	7	4	6	8	3	9	2	5
6	3	2	9	4	5	1	7	8
9	4	5	8	7	6	3	1	2
2	6	1	5	3	9	7	8	4
7	8	3	2	1	4	5	9	6
4	5	6	7	9	2	8	3	1
3	1	9	4	5	8	2	6	7
8	2	7	3	6	1	4	5	9

Maria Loley

A kis betlehemmi csillag

A kis csillag a milliárdnyi többi között állt fenn az égen. Végtelenül messzi kis fehér pont volt csupán. Senki sem vette észre – éppen ez volt bánata. Hajnalban nem az ő fénye világított a legerősebben, nem ő volt az Esthajnalcsillag. A Nagy Medve sem ő volt, de még csak a gyepő sem a Göncölszekér rúdjánál.

Amikor látta, hogy a betlehemmi istálló feletti csillag milyen erősen fénylik, ezt gondolta: – Én is szeretnék egyszer így világítani! Egyszer ott állni az istálló felett, ahol a gyermek megszületett! De a Föld nagyon távol volt.

A gyermek a jászolban mégis meghallotta kívánságát. És a sok-sok más csillag között a kis csillagot is meglátta.

Ezután a következő történet: a kis fehér pont lassan kezdett kiválni a Tejútból, és süllyedt mélyebbre, egyre mélyebbre. Ahogy egyre ereszkedett, úgy lett mindig nagyobb és nagyobb. Már olyan nagy lett, mint egy kéz, öt sárga csóvaszerű nyúlvánnyal. Úgy nézett ki, mint egy igazi csillag. És ekkor nagy csöndben leereszkedett egészen az istállóig. Odacücsült a jászol szélére, de kissé ijedtnek látszott. Mária, aki éppen aludt, csodálkozott, hogy egyszerre mégis milyen világos lett.

– Karácsony van - mondta a gyermek a csillagnak -, kívánhatsz valamit. Tudom,

mek. - De csak úgy maradhatsz velem, ha elmész. El az emberekhez, akik itt laknak a

A kis csillag hallgatott. Még kisebbnek érezte magát, mint korábban.

Hubbes Péter rajza

– hogy van egy nagy kívánságod.

A kis csillag látta a gyermek arcát, amint éppen rámosolygott.

– Nincs semmi kívánságom - mondta a kis csillag, egyáltalán nem szerénységéből. Valóban elfelejtette, amit korábban oly nagyon kívánt magának. – Egyet szeretnék csak - mondta ki végül. – Hadd maradjak itt, a közepben, ahol téged láthatlak. Mindig melletted szeretnék lenni. Maradhatok?

– Igen - válaszolta a gyer-

Földön. S ha elmondod nekik, hogy láttál engem.

– Az emberek nem fogják megérteni az én nyelvemet, s nem fognak hinni nekem - mondta a kis csillag. – És hogyan jutok el hozzájuk? Mind a házukban vannak. Az ajtók zárva, s olyan hideg van.

– Épp azért, mert hideg van, neked kell odamennem és felmelegítened őket. Az ajtókat? Én magam fogom azokat kinyitni. Én is ott leszek azoknál az embereknél, akikhez te elmész.

Amikor a gyermek látta, hogy a csillag szomorú, rámosolygott:

– Ha rászánod magad, ajándékozok neked valamit. Minthogy öt csillag-ágad van, öt dologgal ajándékozlak meg téged. Ahova elmész, ott mindig világos lesz. Az emberek meg fogják érteni beszédedet. Meg tudod majd érinteni a szívüket. A szomorúakat fel tudod majd vidítani, s végül a békétleneket ki tudod engesztelni.

– Megpróbálom! - mondta a kis csillag. Ahogy indulni

készült, érezte, hogy a fényből, amely a gyermeket körülvette, egy kevés őmellé is szegődött. Egy kevés a melegségből és az örömből s az ő békéjéből.

A istálló fölötti kis csillag továbbra is apró és fénytelen maradt, láthatatlanul vándorolt a Föld fölött. Vitt viszont egy titkot magával, amelyről a többi csillag semmit sem sejtett: rámosolygott a gyermek, s őt küldte útra. Hitet adott neki, hogy miért, alig tudta felfogni.

Épp hogy elindult, egy kunyhóhoz ért. Egy öregasszonyt talált ott, az asztalra könyökölve. Alig vette észre, olyan sötét volt a házban.

– Jó estét! - köszönt a kis csillag. – Sötét van itt nálad. Bejöhettek?

– Nálam mindig sötét van - mondta az öregasszony. – Még akkor is, ha fényt gyűjtök. Vak vagyok. De kerülj beljebb, akárki vagy is.

– Köszönöm - mondta a kis csillag, s leült az asztalhoz az asszony mellé. S amint ott ültek, a csillag elmesélte hosszú útját az égből, s azt, amit Betlehemben átélt. Olyan szépen mesélt, hogy az asszony azt mondta: – Mintha én is látnám a gyermeket a jászolban. De hát én vak vagyok, s a gyermek is messze van. Ha nálam maradsz, akkor világosabb lesz.

Maradj nálam, akkor nem leszek annyira egyedül.

– Te már soha többé nem leszel egyedül - mondta a csillag. – A gyermek fénye most már mindig nálad marad! De milyen különös is ez a fény: csak akkor tudod megtartani, ha tovább ajándékozod.

– Értem - mondta az asszony.

Miután elbúcsúztak, az asszony bezárta kunyhója ajtaját, s elindult a mezőkön keresztül. Úgy ment, mint bárki, aki lát. Az úton előtte ott volt a fény. Az a fény, amit a világtalanok is látnak.

A kis csillag boldog volt. Még sok ajándékot kellett szétosztania, s a karácsonyestnek sem volt még vége. De nem ért a dolga végére. Még ma is ott vándorol a Föld fölött. Esténként a csillagos égen meg tudom neked mutatni, hogy valamikor hol volt. De hogy ma hol van, azt nem tudom. Azt viszont tudom, hogy azokhoz mind elmegegy, akik kívánnak valamit. Az asszony azt kívánta, hogy csak annyira lásson, hogy útra tudjon kelni. De maga a kis csillag is, ma is még csupán egy kis fehér pont lenne az égen, ha nem lett volna egy nagy-nagy kívánsága.

(Fordította Szende Ákos)

Tizenkét hónap a természetben

Csiri párjának egyetlen célja maradt, hogy az éjszakát túlélje. Mikor érezte magában a kellő elhatározást, egy nagy levegőt vett és elrugaszkodott az ablakpárkányról. Egyenest a fény felé repült – abban reménykedett, amit tudott, hogy a fénynél meleg is van – és úgy suhant be a nyíláson, mintha mindig ez tette volna.

– Vészhelyzet, vészhelyzet!!! – csiripelt hangosan egy him veréb.

A verebek nem láttak semmi szokatlant, de tudták, a riadót komolyan kell venni. Mindenünnen a kijelölt búvóhelyre repültek.

– Mi történt? – kérdezték majdnem kórusba a felnőtt verebek.

– Idegen veréb van a terü-

letünkön! – húzta ki magát a him veréb.

– Honnan jött? – kérdezték a többiek.

– Nem tudom de, támadjuk meg, kergessük el a betolakodót!

És már kórusban kiáltották: – támadjuk meg!

Csiri párjának egyre rosszabbak voltak az esélyei. A kinti vihartól ugyan megsza-

badult, de itt bent lehet, hogy épp a fajtársai fogják bántani. Amennyire lehetett, összekucorodott, és a sorsra bízta magát. Annyival segített még a helyzetén, hogy semmilyen mozdulatot nem tett, hogy lássák, nem jelent veszélyt.

Csak hogy a kan veréb már kiadta a parancsot, és a többiek támadásba lendültek.

Vészjóslóan közeledtek a mindenre elszánt harcias verebek, mikor egyik veréb elkiáltotta magát: – Állj!

Minden veréb megtorpant és nézték, hogy ki parancsolt megállást. És épp a vezérkan párja, aki már az ázott veréb mellett állt.

– Állj! – Nem látjátok, hogy ez a szerencsétlen veréb bajban van – szólt szemrehányóan.

– Ahelyett, hogy segítenek, meg akarjátok támadni – rázott egy nagyot tollruháján és szárnyával átölelte Csiri párját.

– Gyere utánam - szólt Csiri párjához a veréb, és elrepültek az óvóhelyre. – Itt majd megmelegedsz, és aztán beszélgetünk.

A veréb szólt a többieknek, hogy mindenki mehet lefűkúdni.

Kelemen László, Rara Avis Madártani Egyesület

Csináld magad Puzzle-karácsonyfa

Ezt a szimbolikus karácsonyfát bármilyen méretben elkészítheted, lehet egy egyszerű üdvözlőlap vagy egy ember magasságú fali dekoráció. Nem kell más csinálnod, csak a megunt puzzle-darabokat előkeresni, és máris alkotatsz.

Szükséges eszközök: Egy bordó karton háttérnek (tetszőleges méretben), minél több puzzle-darab, szórható aranyfesték, ragasztó, újság vagy hulladékpapír.

Elkészítés: Teregsd szét a földön az újságpapírt, majd sorba egyenként helyezd rá a puzzle darabokat. Óvatosan fűjd be őket az arany színű festékkel, és hagyd megszáradni. Miután megszáradtak, vedd elő a bordó kartont (ha nincs ilyen színű, te is megfestheted), és egyenként kezd ráragasztani a puzzle-darabokat úgy, hogy végül egy karácsonyfaformát nyerj. Jó szórakozást!

Hétfégi mellékletünk *Életmód és Csodavár* oldalait Orosz Anna szerkesztette

